

Ský – Skýrslutæknifélag Íslands 2012 Réttur til að vita ...

Ráðstefna 28. september, Nauthóli kl. 9 - 12

„Réttur til að vita ...“

„Hvar liggja mörk trúnaðar og upplýsingagjafar?“

Leyna stjórnvöld mikilvægum upplýsingum sem eiga
erindi við almenning?

Niðurstöður könnunar kynntar

Dr. Jóhanna Gunnlaugsdóttir, prófessor í upplýsinga- og skjalastjórn

Umfjöllunin í dag

- Kröfur um verklag
- Þekking og viðmið
- Öryggi, rekjanleiki og ábyrgð
- Ástæður og markmið könnunar
- Inngangur, framkvæmd og heimtur
- Helstu niðurstöður
- Traust til stjórnvalda
- Samantekt og lokaorð

Kröfur um verklag

- Tilgangurinn með skráningu upplýsinga, skjalfestingu og gegnsæi hefur tvöfalt gildi:
 - Stuðlar að því að réttur borgaranna til upplýsinga í lýðræðisþjóðfélagi sé virtur
 - Bætir innra starf stjórnvalda, skapar virðisaukandi starfsemi
- Skyلت er að skjalfesta, skrá og miðla tilteknum upplýsingum
 - Kerfisbundin skjalfesting og samtímaskráning
- 2010: RNA-skýrslan og skýrsla þingmannanefndar
 - Sitthvað farið úrskeiðis í stjórnsýslunni varðandi skjalahald
 - Mismunandi starfsvenjur við skráningu upplýsinga innan ríkisstjórnarinnar, Stjórnarráðs Íslands, ráðuneyta og stofnana; upplýsinga sem fóru á milli stjórnvalda innbyrðis, stjórnvalda og einkaaðila svo og um samskipti við stjórnvöld annarra ríkja.
 - Áfellingdómur yfir íslenskri stjórnsýslu, verklagi hennar og skorti á formfestu

Þekking og viðmið

- Fræðileg og hagnýt þekking á skjalamálum og upplýsingaöryggi
- Góður hugbúnaður til rafrænnar skjalastjórnar
- Kunnátta á því hvernig innleiða skuli þess háttar kerfi
- Lagaumhverfi
- Reglur, leiðbeiningar og handbækur
- Alþjóðlegir og íslenskir staðlar
- RNA-skýrslan

Öryggi, rekjanleiki og ábyrgð

- Öryggi skjala, gegnsæi og rekjanleiki upplýsinga er krafa samtímans
- Ábyrgð þeirra sem vinna við skjalastjórn og skjalahald og fjalla um þau mál er mikil
- Ábyrgðin er þó ríkust hjá æðstu stjórnendum

Ástæður könnunar

- Stjórnsýslulög, nr. 37/1993
- Upplýsingalög, nr. 50/1996
- Umfjöllun í fjölmiðlum; blöðum og tímaritum sem ætluð eru almenningi og varðar aðgengi að upplýsingum og réttinn til upplýsinga samkvæmt lögum
 - Fréttablaðið, Morgunblaðið, Fréttatíminn, DV, Viðskiptablaðið, Þjóðmál ofl.
- Ljósvakamiðlar og vef- og samfélagsmiðlar
- Skýrslur og greiningar frá stjórnvöldum og öðrum
- „Hrunbækurnar“ sem hafa komið út eftir hrunið
- Skýrsla rannsóknarnefndar Alþingis, apríl 2010

Markmið könnunarinnar

- að kanna hug þjóðarinnar til upplýsingagjafar, þ.e. hvort svarendur teldu stjórnvöld og aðra opinbera aðila leyna mikilvægum upplýsingum sem eiga erindi við almenning og varða almannahagsmuni svo og opinber útgjöld
- ... teldu þau (þ.e. stjórnvöld) ástæðu til þess

Inngangur að könnun

- Send á netpanel Félagsvísindastofnunar
- Samanstendur af fólki 18 ára og eldra á landinu öllu
- Byggt á tilviljunarúrtaki úr Þjóðskrá
- Bakgrunnspættir voru kyn, aldur, búseta, menntun, staða á vinnumarkaði, starfsstétt, tekjur, stjórnámálaskoðun og hjúskaparstaða

Tekið var 1898 manna tilviljunarúrtak úr netpanel Félagsvísindastofnunar. Þátttakendur netpanels svöruðu könnuninni á vefnum á tímabilinu 15. mars til 16. apríl 2012. Alls bárust 1270 svör og er svarhlutfall því 66,9%.

Framkvæmd og heimtur:

Upplýsingasöfnun	15.03.12 -16.04.12
Framkvæmdarmáti	Netkönnun
Fjöldi í úrtaki	1898
Fjöldi svarenda	1270
Svarhlutfall	66,91%

Telur þú að eftirtaldir opinberir aðilar leyni mikilvægum upplýsingum sem eiga erindi við almenning og varða almannahagsmuni (umhverfis-, velferðar-, heilbrigðis- og menntamál) oft, stundum, sjaldan eða aldrei, sjái þeir ástæður til þess? – Ríkisstjórnin

	Vigtaður fjöldi	Raunverul. fjöldi	Hlutfall	Vikmörk +/-	Hlutfall
Oft	581	578	50%	2,9%	50%
Stundum	464	471	40%	2,8%	40%
Sjaldan	105	107	9%	1,6%	9%
Aldrei	22	20	2%	0,8%	2%
Fjöldi svara	1172	1176	100%		
Veit ekki	84	78			
Vil ekki svara	17	16			
Alls	1273	1270			

Telur þú að eftirtaldir opinberir aðilar leyni mikilvægum upplýsingum sem eiga erindi við almenning og varða almannahagsmuni (umhverfis-, velferðar-, heilbrigðis- og menntamál) oft, stundum, sjaldan eða aldrei, sjái þeir ástæður til þess? – Ráðuneyti

	Vigtaður fjöldi	Raunverul. fjöldi	Hlutfall	Vikmörk +/-	Hlutfall
Oft	541	547	47%	2,9%	47%
Stundum	474	476	41%	2,8%	41%
Sjaldan	118	119	10%	1,7%	10%
Aldrei	22	19	2%	0,8%	2%
Fjöldi svara	1155	1161	100%		
Veit ekki	102	94			
Vil ekki svara	16	15			
Alls	1273	1270			

Telur þú að eftirtaldir opinberir aðilar leyni mikilvægum upplýsingum sem eiga erindi við almenning og varða almannahagsmuni (umhverfis-, velferðar-, heilbrigðis- og menntamál) oft, stundum, sjaldan eða aldrei, sjái þeir ástæður til þess? – Sveitarfélög og stofnanir þeirra

	Vigtaður fjöldi	Raunverul. fjöldi	Hlutfall	Vikmörk +/-	Hlutfall
Oft	292	300	26%	2,6%	26%
Stundum	585	590	52%	2,9%	52%
Sjaldan	231	228	20%	2,3%	20%
Aldrei	23	21	2%	0,8%	2%
Fjöldi svara	1131	1139	100%		
Veit ekki	126	116			
Vil ekki svara	16	15			
Alls	1273	1270			

Telur þú að eftirtaldir opinberir aðilar leyni mikilvægum upplýsingum sem eiga erindi við almenning og varða almannahagsmuni (umhverfis-, velferðar-, heilbrigðis- og menntamál) oft, stundum, sjaldan eða aldrei, sjái þeir ástæður til þess? – Þjónustustofnanir á vegum ríkisins

	Vigtaður fjöldi	Raunverul. fjöldi	Hlutfall	Vikmörk +/-	Hlutfall
Oft	316	329	28%	2,6%	28%
Stundum	539	547	48%	2,9%	48%
Sjaldan	240	230	21%	2,4%	21%
Aldrei	29	27	3%	0,9%	3%
Fjöldi svara	1123	1133	100%		
Veit ekki	133	121			
Vil ekki svara	17	16			
Alls	1273	1270			

Telur þú að eftirtaldir opinberir aðilar leyni mikilvægum upplýsingum sem eiga erindi við almenning og varða almannahagsmuni (umhverfis-, velferðar-, heilbrigðis- og menntamál) oft, stundum, sjaldan eða aldrei, sjái þeir ástæður til þess? – Eftirlitsstofnanir á vegum ríkisins

	Vigtaður fjöldi	Raunverul. fjöldi	Hlutfall	Vikmörk +/-	Hlutfall
Oft	424	431	37%	2,8%	37%
Stundum	489	500	43%	2,9%	43%
Sjaldan	199	192	18%	2,2%	18%
Aldrei	24	22	2%	0,8%	2%
Fjöldi svara	1136	1145	100%		
Veit ekki	122	110			
Vil ekki svara	15	15			
Alls	1273	1270			

Telur þú að eftirtaldir opinberir aðilar leyni mikilvægum upplýsingum sem eiga erindi við almenning (skattgreiðendur) og varða opinber útgjöld, þ.e. úthlutun á almannafé (styrki og fjárveitingar, verksamninga til opinberra verkefna o.þ.h.) oft, stundum, sjaldan eða aldrei, sjái þeir ástæður til þess? – Ríkisstjórnin

	Vigtaður fjöldi	Raunverul. fjöldi	Hlutfall	Vikmörk +/-	Hlutfall
Oft	461	463	43%	3,0%	43%
Stundum	407	419	38%	2,9%	38%
Sjaldan	158	159	15%	2,1%	15%
Aldrei	38	35	4%	1,1%	4%
Fjöldi svara	1064	1076	100%		
Veit ekki	140	131			
Vil ekkisvara	69	63			
Alls	1273	1270			

Telur þú að eftirtaldir opinberir aðilar leyni mikilvægum upplýsingum sem eiga erindi við almenning (skattgreiðendur) og varða opinber útgjöld, þ.e. úthlutun á almannafé (styrki og fjárveitingar, verksamninga til opinberra verkefna o.þ.h.) oft, stundum, sjaldan eða aldrei, sjái þeir ástæður til þess? – Ráðuneyti

	Vigtaður fjöldi	Raunverul. fjöldi	Hlutfall	Vikmörk +/-	Hlutfall
Oft	432	435	41%	3,0%	41%
Stundum	428	445	41%	3,0%	41%
Sjaldan	157	155	15%	2,2%	15%
Aldrei	33	29	3%	1,1%	3%
Fjöldi svara	1050	1064	100%		
Veit ekki	154	143			
Vil ekki svara	69	63			
Alls	1273	1270			

Telur þú að eftirtaldir opinberir aðilar leyni mikilvægum upplýsingum sem eiga erindi við almenning (skattgreiðendur) og varða opinber útgjöld, þ.e. úthlutun á almannafé (styrki og fjárveitingar, verksamninga til opinberra verkefna o.þ.h.) oft, stundum, sjaldan eða aldrei, sjái þeir ástæður til þess? – Sveitarfélög og stofnanir þeirra

	Vigtaður fjöldi	Raunverul. fjöldi	Hlutfall	Vikmörk +/-	Hlutfall
Oft	305	311	29%	2,8%	29%
Stundum	478	489	46%	3,0%	46%
Sjaldan	231	228	22%	2,5%	22%
Aldrei	29	28	3%	1,0%	3%
Fjöldi svara	1043	1056	100%		
Veit ekki	161	151			
Vil ekki svara	69	63			
Alls	1273	1270			

Telur þú að eftirtaldir opinberir aðilar leyni mikilvægum upplýsingum sem eiga erindi við almenning (skattgreiðendur) og varða opinber útgjöld, þ.e. úthlutun á almannafé (styrki og fjárveitingar, verksamninga til opinberra verkefna o.þ.h.) oft, stundum, sjaldan eða aldrei, sjái þeir ástæður til þess? – Þjónustustofnanir á vegum ríkisins

	Vigtaður fjöldi	Raunverul. fjöldi	Hlutfall	Vikmörk +/-	Hlutfall
Oft	313	318	30%	2,8%	30%
Stundum	443	463	43%	3,0%	43%
Sjaldan	231	228	22%	2,5%	22%
Aldrei	45	39	4%	1,3%	4%
Fjöldi svara	1032	1048	100%		
Veit ekki	170	157			
Vil ekki svara	71	65			
Alls	1273	1270			

Telur þú að eftirtaldir opinberir aðilar leyni mikilvægum upplýsingum sem eiga erindi við almenning (skattgreiðendur) og varða opinber útgjöld, þ.e. úthlutun á almannafé (styrki og fjárveitingar, verksamninga til opinberra verkefna o.þ.h.) oft, stundum, sjaldan eða aldrei, sjái þeir ástæður til þess? – Eftirlitsstofnanir á vegum ríkisins

	Vigtaður fjöldi	Raunverul. fjöldi	Hlutfall	Vikmörk +/-	Hlutfall
Oft	322	328	31%	2,8%	31%
Stundum	414	431	40%	3,0%	40%
Sjaldan	242	240	23%	2,6%	23%
Aldrei	52	46	5%	1,3%	5%
Fjöldi svara	1030	1045	100%		
Veit ekki	172	160			
Vil ekki svara	71	65			
Alls	1273	1270			

Þjóðarpúls Gallup, birtur í mars 2012: Traust til stofnana

- Almennigur var spurður um traust sitt til ýmissa stofnana samfélagsins
- **Spurt var:** Hversu mikið eða lítið traust berð þú til ... [15 stofnanir]?
 - <http://gagnatorg.capacent.is/data/set/1wb6/traust-til-stofnana-skv-thjodarpulsi-capacent#!display=line&ds=1wb6!1xyh=1.a.2.6.7>
- Í niðurstöðunum kom fram
 - 10% bar mikið traust til Alþingis
 - 15% bar mikið traust til borgarstjórnar Reykjavíkur
- Netkönnun sem gerð var dagana 15. til 22. febrúar.
 - Svarhlutfall var 62,0%
 - Úrtaksstærð 1.393 einstaklingar á aldrinum 18 ára og eldri af öllu landinu valdir af handahófi úr Viðhorfahópi Capacent Gallup.
 - Útgefið af: Capacent Gallup Borgartúni 27, 105 Reykjavík

European Values Study, gagnasöfnun: Traust til stjórnvalda

- <http://www.atlasofeuropeanvalues.eu/new/eur opa.php?ids=222&year=2008>
- [2008] Gagnasöfnun fyrir Íslands 2009 og 2010 skv. sérfræðingi hjá Félagsvísindastofnun HÍ

Opnar spurningar könnunarinnar

- Hverjar telur þú vera meginástæður þess að opinberir aðilar leyni upplýsingum sem eiga erindi við almenning og varða almannahagsmuni (umhverfis-, velferðar-, heilbrigðis- og menntamál)?
- Hverjar telur þú vera meginástæður þess að opinberir aðilar leyni upplýsingum sem eiga erindi við almenning (skattgreiðendur) og varða opinber útgjöld, þ.e. úthlutun á almannafé (styrki og fjárveitingar, verksamninga til opinberra verkefna o.þ.h.)?

Aðgerðir bresku ríkisstjórnarinnar um reglulega birtingarskyldu á Netinu, fáein dæmi

- Innihald meiri háttar opinberra
- Útgjöld ríkisstjórnarinnar og útgjöld sveitarstjórna sem eru umfram £500
- Helstu atriði hvers verkefnis í Bretlandi sem nýtur styrkja frá EB sem eru umfram £25.000
- Útlistun á öllum opinberum styrkjum
- Tölulegar upplýsingar um afbrot
- Gögn um frammistöðu þeirra aðila sem veita heilbrigðisþjónustu
- Gögn um frammistöðu fræðslustofnana, upplýsingar um kostnað við mismunandi greinar á háskólastigi, tekjur þeirra sem hafa útskrifast og hversu ánægðir þeir voru með námið
- Fundargerðir bæjar- og sveitarstjórna og þjónustu á þeirra vegum ásamt gögnum um frammistöðu

» Heimild: Ibrahim, H. (2010). *Information and Records Management Society Bulletin*, 158 (nóvember), 21-23.

Samantekt og lokaorð

- Verulegur misbrestur virðist vera á því að lögum um skjalfestingu og upplýsingagjöf sé fylgt
- Meginþorri almennings telur að stjórnvöld leyni upplýsingum er varða almannahag oft eða stundum sjái þau ástæðu til þess ef marka má könnunina
- Það ætti ekki að líðast og nauðsynlegt er að háttsettir embættismenn og æðstu stjórnendur geri sér grein fyrir því að endanleg ábyrgð á stjórnun og meðhöndlun upplýsinga og upplýsingaaðgengi liggur hjá þeim
- Hjá stjórnvöldum virðist víða ríkja agaleysi hvað formlegar vinnureglur um upplýsingar varðar
- Hugarfarsbreyting þarf að eiga sér stað
- Óskandi er að draga megi lærdóm af niðurstöðum könnunarinnar, lærdóm sem leitt gæti til úrbóta